המאסף

חדש אב ה׳תק״ע

א

שירים ומליצות

א

קינה

על חרבן בית אלהינו

צִיּוֹן! אָמַרְתִּי אַסְתִּיר עֵינִי אֶחְדַּל
מֵרְאוֹת אֶת־עָנְיֵךְ וְעֵנִי בָנָיִךְ
אֶשְׂבְּחָה בַיּוֹם הַיָּמִים יְמֵי עֹנֶג
וְעַמָּם הַמְקֻרִים אֵין מִסְפָּר קָרוּ אֵלָיִךְ
עַל־הָרֵי נִשְׁפָּה אֶעֱלֶה בְּמַר נַפְשִׁי
שָׁם אֶתְעַנֵּג בְּמַרְאֵה הַיְקוּם בְּרָאוֹ אֱלֹהָיִךְ
וַיִּוֹלֶדָה אֲחָזוּנִי חִיל וּרְעָדָה

כִּי־מֵהָרִים הָאֵלֶּה גָּדְלוּ הֲרָרָיִךְ׃
סִינַי וְתָבוֹר וְכַרְמֶל וְחֹרֵב
עֵיבָל וּגְרִיזִים הָרְמוֹן וּלְבָנוֹן עֲדֵי שְׁבָרָיִךְ׃
לָעֻמָּק יָרַדְתִּי שָׁם נִגְּרוּ בַּמּוֹרָד
דִּמְעוֹת נַפְשִׁי אֲשֶׁר־הֵתָעֲרוּ עִם־דִּמְעָתָיִךְ׃
אָמַרְתִּי כְּעָבָד יִשְׁאַף צֵל אָשְׁאַב גַּם־אָנֹכִי
רוּחַ צַח כָּרוּחַ נָשַׁב כְּגִיאוֹתָיִךְ׃
הָהּ! גַּם־שָׁם לֹא־שָׁקַט לִבִּי כִּים נִגְרָשׁ
כִּי לָעֻמָּק יָרַדְתְּ גַּם־אַתְּ מֵרָאשֵׁי גִּבְעוֹתָיִךְ׃
שַׂמְתִּי לַיַּעַר פְּעָמַי לְהִתְעַנֵּג בְּקוֹל צִפֳּרִים
יָשִׁירוּ עַל נָצָר בְּקוֹל זִמְרָה לֵאלֹהָיִךְ׃
אָמַרְתִּי כְּמוֹ אֵלָה יְרַוַּח לְבָבִי
אֶשְׁבַּח אַךְ־רֶגַע אֶת־מַכְאוֹבָיִךְ׃
וּלְאֵבֶל נֶהֶפְכוּ שִׁירוֹתָמוֹ
כִּי־מֵעֲצֵי יַעַר זֶה גָּדְלוּ אַרְזָיִךְ׃
חָשַׁבְתִּי בַּצִּפֳּרִים הָאֵלֶּה מִי־יִתֶּן־לִי אֵבֶר
אָעוּף אֶל־קַצְוֵי תֵבֵל שָׁם לֹא תִשָּׁמַעְנָה
אַנְחוֹתָיִךְ׃

וּלְכָל־תִּכְלָה רָאִיתִי גְּבוּל וָקֵץ
וְאֵין קֵצֶה לְמַחֲלַי דִּמְעוֹתָיִךְ
אָמַרְתִּי אֲבָרְתִּי לֹא אֶשְׁמַח עוֹד עִם יְשָׁבֵי חָלֶד
אָפְסוּ לְעוֹלָמִים תִּקְוָתִי וְתִקְוָתָיִךְ
אֶעֱבוֹר אַרְחוֹת יַמִּים שָׁם תִּטְבַּעְנָה כְּמוֹ אָבֶן
צָרוֹת נַפְשִׁי כִּי־רַבּוּ וְצָרוֹתָיִךְ
מִגַּלֵּיהֶם יִשְׁאוּ דָבִים אֵינָק תַּנָּחוּמִין
בְּהִשָּׁבְרָם בֶּן יִשְׁבּוֹר הֵי אֶת־מִטּוֹת עוֹלָיִךְ
אוֹ בַּאֲשֶׁר אַחֲרֵי רִדְתָּם יָשׁוּבוּ לַעֲלוֹת
בֵּן תַּעֲלִי גַּם־אַתְּ עַל־הָרֵי שִׂמְחוֹתָיִךְ
אֲהָהּ! גַּם־שָׁם לֹא־מָצָאתִי מָנוֹחַ
לֹא שָׁבַחְתִּי אַךְ־תּוּגָה אַחַת מִתּוּגוֹתָיִךְ
שַׁוִּיתִי לַיָּמִים הָאֵלֶּה כָּל־מַחֲמַדֵּי תֵבֵל
בַּאֲשֶׁר הָיוּ בֵן יִגְוְעוּ בְּגִוְעַ תַּעֲנוּגוֹתָיִךְ
בַּת עַמִּי! בְּרִבְצִי תַּחַת מַשָּׂא הַיָּגוֹן
וָאֶשְׁפּוֹךְ דְּמָעוֹת כְּנַחַל עַל פִּרְצֵי חוֹמוֹתָיִךְ
דִּמִּיתִי לְשָׁאוֹב מִמְּקוֹר לִבִּי

מִי תְּרוּפָה וְנֹחַם לְתַחֲלוּאֵיךְ
יִטְעֲמוּ לְמוֹ חִבֵּךְ יָשִׁיבוּ אֶת־נַפְשֵׁךְ
וְנִרְפֵּאת אַךְ־מְעָט מִפִּצְעֵי מַכּוֹתָיִךְ
אָמַרְתִּי בְּשֶׁבֶר עַמִּים רַבִּים תִּמְצְאִי נֹחַם
תִּרְגְּעִי כִּמְעַט רֶגַע בְּרָעַת רָעוֹתָיִךְ
תַּבִּיטִי כֹּה וָכֹה מִכָּל־עֵבֶר וּפִנָּה
תַּשְׁקִיפִי מִמְּעוֹן סִתְרֵךְ תִּשְׂאִי מְסָבִיב עֵינָיִךְ
לֹא־אַתְּ לְבַדֵּךְ יָהֵדְתְּ פְּלָאִים
נָפַלְתְּ לָעֵמֶק מֵרוֹם שָׁמָיִךְ
לֹא־לָךְ לְבַדֵּךְ הֵמַר שַׁדַּי
כִּי־הִשְׁקָה כּוֹס תַּרְעֵלָה גַּם־אֶת־אֲחוֹתָיִךְ
צוֹר הָעֲלִיזָה עֲטֶרֶת בְּנוֹת קֶדֶם
מָלְאָה שֶׁמֶן וּדְבַשׁ וּצְרִי וָלֹט בָּתֵּי נְכֹאתָיִךְ
בִּסּוּ אֲנִיּוֹתֶיהָ עֵין יַמִּים
וּמִשְׁמַנֵּי אַדְמָתָהּ פָּרְצוּ אוֹצְרוֹתָיִךְ
מִצְרַיִם הַמַּעֲטִירָה עֵדֶן הָאֲרָצוֹת
מֶשֶׁם יָצָא מִלְּפָנִים רֹאשׁ גְּבִיאָיִךְ

מִשָּׁם הוֹבִילוּ פְּנִינֵי חָכְמָה
וַיְפִיצוּם בְּאַרְצָם רָאשֵׁי חֲכָמֶיהָ
שָׁם דֶּרֶךְ כּוֹכָב מִיַּעֲקֹב הֵאִיר עַל־אַדְמַת נוֹף
וַיִּמְשֹׁל בְּיִצְרָקָה עַל־רִבְבוֹת שְׁכֵנָיִךְ
אֶרֶץ יָזֹן אַחֲרֵיהֶן אֵין עֵרוֹךְ לָהּ בְּגָרְלָה
דָּמְתָה חָכְמַת יִשְׁבֵיהָ אֶל־אֲשֶׁר בָּנָיִךְ
עוֹד תְּצַלְנָה אָזְנֵי מְשִׁיחוֹת מְשׁוֹרְרֶיהָ
לֹא נִשְׁמַע כְּמוֹהֶן מִיּוֹם שָׁרְרוּ לְוָיִךְ
שָׁם מִשְׁכְּבִים בְּשֵׁבֶט סוֹפֵר שָׁם חֲבָמִים מְהֻבָּמִים
נוֹסְדוּ גַּם – יַחַד עָם – גְּדוֹלֵי נְבִיאָיִךְ
שָׁם חַקּוּ בְּעֵט בַּרְזֶל חֻקִּים נִפְלָאִים
יִשְׁתּוֹמְמוּ עֲלֵיהֶם גַּם שׁוֹמְרֵי חֻקּוֹתָיִךְ
וְעוֹד אַרְצוֹת בָּאֵלֶּה אֵין מִסְפָּר
הָרְחוֹקוֹת מִמֵּךְ וְהַקְּרוֹבוֹת אֶל גְּבוּלוֹתָיִךְ
תִּשְׁכַּח יְמִינִי אִם אֶשְׁכַּח תִּפְאַרְתָּן
אִם לֹא אֶזְכֹּרֵן כָּל עֵת בְּזִכְרוֹנָיִךְ
בְּעֶבְרַת הֵי צְבָאוֹת שׁוֹכֵן שָׁמָיִם

הוֹרַד אֶל שְׁאוֹל גְּאוֹנָן דָּמוּ אֵלָיִךְ
מָצוּ לָמוֹ קִבַּעַת כּוֹס חֲמַת שַׁדַּי
נָעוּ כְּשִׁכּוֹר וַיִּפְּלוּ כַּאֲשֶׁר נָפְלוּ אֲשִׁיּוֹתָיִךְ
הָהּ ! גָּדוֹל כַּיָּם שִׁבְרֵךְ בַּת צִיּוֹן
בְּדַמּוֹתִי מִקְרֵה כָּל־אֵלֶּה אֶל־מִקְרַיִךְ
וּמֵעֵינַי יִסָּתֵר כָּל נֹחַם
חַנָּם בִּקַּשְׁתִּיו בְּחָרְבוֹת רְעוּתָיִךְ
הֵן לֵאלֹהֵי גֶּבֶר הִשְׁתַּחֲווּ יִשְׁבֵיהֶן
כִּחֲשׁוּ בֵּאלֹהֵי אֱמֶת מָרְדוּ בַאדוֹנָיִךְ
מֵתוּ בְּאֵין תּוֹרָה אָבְדוּ בְּאֵין חָזוֹן
נָבִיא לֹא הֵכִירוּ חוֹזִים בְּחוֹזָיִךְ
מִי הִגִּיד מֵרֹאשׁ אֶת אֲשֶׁר יִקְרֵמוֹ
מִי בִיֵּשׁר עֲתִידוֹת לָמוֹ הוֹדִיעוֹם מִבַּשְׂרָיִךְ
לָכֵן בָּשְׁלוּ בְּאֵין מַדְרִיךְ תָּעוּ מֵאֵין מוֹרֶה
שָׁגוּ בְּהַבְלֵיהֶם עָזְבוּ אֱלֹהָיִךְ
מַלְכִים הִמְלִיכוּ תָּעוּ גַּם הֵם
הַשִּׂיאָם זְרוֹן לָבָם הוֹסִיפוּ עַל־חַטֹּאתָיִךְ

וַתֵּהוֹם כָּל־הָאָרֶץ וַיִּמְרְדוּ יוֹשְׁבֶיהָ
עַד־כִּי־שָׁאוּ עָרִים שָׁמְמוּ כְעָרֶיהָ׃
אָנָּה תוֹלִיכִינִי רוּחִי תַּרְחִיקִי נְדוֹד
אָנָּה תְשַׁאִינִי עַל אֶבְרוֹתָיִךְ׃
תַּרְאִינִי קִבְרוֹת עַמִּים שָׁכְבַר מֵתוּ
תַּשְׁבִּיחִינִי גֵּיא אפֶל בּוֹ יִשְׁכְּנוּ בָנָיִךְ׃
אַמְצִי לְבָבִי בַּת צִיּוֹן חַזְקִי זְרוֹעוֹתָי
לִמְרוֹט שְׂעָר רֹאשִׁי וּלְהַשְׁלִיכֵהוּ עַל־קִבְרָיִךְ׃
דּוֹרוֹת הָלְכוּ שָׁנִים רַבּוֹת עָבְרוּ
וְעוֹד תְּחָיֶה תּוּגָתֵךְ כְּלֵב אוֹהֲבָיִךְ׃
וְכֻאַחַד מֵהֶם גַּם־אָנֹכִי בַּת צִיּוֹן
כִּי־אֶזְכְּרָה הַיָּמִים עָבְרוּ מִיָּמָיִךְ׃
אֶזְכּוֹר אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב
מַכִּירֵי אֵל עֶלְיוֹן כָּלָמוֹ אֲבוֹתָיִךְ׃
אֶזְכּוֹר אַהֲרֹן וּפִינְחָס אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר
כֹּהֲנִים לְאֵל עֶלְיוֹן מַקְרִיבֵי זְבָחָיִךְ׃
דָּוִד וּשְׁלֹמֹה יְהוֹשָׁפָט וְאָסָא

אָתָּה וְיַחְזְקֵהוּ הֵמָּה מְלָכֶיךָ
אֶזְרָה אוּרִיאֵל עֲשָׂיָה וְיוֹאֵל
שְׁמַעְיָה וְאֵלִיאֵל וְיָתֵר לְוִיֶּיךָ
הֵימָן וְאָסָף וְאֵיתָן
וְכַלְכַּל וְדַרְדַּע מַנְעִימֵי זְמִירוֹתֶיךָ
אֶזְכְּרָה שְׁמוּאֵל וְאֵלְיָהוּ וְנָתָן
וְיֶשַׁעְיָהוּ וְיִרְמְיָהוּ וְשְׁאָר נְבִיאֶיךָ
תִּרְבַּק לְשׁוֹנִי לְחִכִּי אִם לֹא־אֶזְכּוֹר מִקְדָּשֶׁךָ
זָרִים חִלְּלוּהוּ וְנִבְּזוּ כֵּלָיךָ
שָׁם נִרְאָה גְּבוֹר עֶלְיוֹן שָׁם נִגְלוּ הָאֱלֹהִים
גַּם שָׁם בְּיוֹם מוֹעֵד הִתְקַבְּצוּ רַבְּוֹתֶיךָ
וּבִשְׂרָה הַמַּעֲרָכָה גַּם שָׁם לֹא נַחְבֵּאת
נוֹרַע בַּגּוֹיִם שִׁמְךָ חָלוּ וְרָגְזוּ מְגִבּוֹרֶיךָ
הָהּ! גַּם עֲלֵיהֶם עָבַר כּוֹס הַתַּרְעֵלָה
נָפְצוּ חַלְלֵיהֶם בְּרֹאשׁ כָּל־חוּצוֹתֶיךָ
וְעַל זֹאת לֹא תִדְמַע עֵינִי מֵאֵין הֲפוּגוֹת
אֶתֵּן שְׁנָת לְעֵינַי אִם נִגְזְלָה שְׁנַת־עֵינֶיךָ?
הה!

הָהּ! מִי יִתֵּן וַיְהִי לִי
אַרְגִּיעַ צִיּוֹן אַךְ־מְעַט בְּסֵתֶר כְּנָפֶיךָ׃
אַרְגִּיעָה אִם אֶתֵּן לְעַפְעַפַּי תְּנוּמָה
וּבְחֻיּוּנוֹת לַיְלָה אֶחֱזֶה אֶת מַרְאָיִךְ׃
אִם יַקִּיפוּנִי רַעְיוֹנוֹת אֵין מִסְפָּר
יַגְדִּילוּ שִׁבְעָתַיִם דְּמוּת כָּל תּוּגוֹתָיִךְ׃
נִשְׁבַּעְתִּי בִיגוֹנִי בַּת צִיּוֹן אִם אָנוּם וְאִישָׁן
עֲדֵי תְנָחֲמִי עֲדֵי תִתְּנִי פוּגַת לְאַנְחוֹתָיִךְ
עֲדֵי כְּכַלָּה תַּעֲרֶה כֵּלֶיהָ
תַּעֲטִי לְבוּשׁ תִּקְוָה תָּסִירִי לְבוּשָׁיִךְ
כִּי יֵשׁ תִּקְוָה יֹאמַר לִבִּי
כִּי־יֵשׁ אֱלֹהַּ תֹּאמַר נַפְשִׁי לוֹ צַר בְּצָרוֹתָיִךְ
הוּא יַבְאִיב אַף יֶחְבָּשׁ
הוּא מָחַץ אַף יִרְפָּא אֶת מַכְאוֹבַיִךְ
הוּא פָּדָה מִלְּפָנִים בְּזֶרַע עָוֹז
עַם גָּדוֹל קָשְׁתָה עָלָיו יַד נֹגְשָׁיִךְ
אָמַר לָאֲסִירִים צְאוּ חָפְשִׁי

וַיַּעֲשֶׂה נִפְלָאוֹת אֵין מִסְפָּר לְעֵינֵי רַדָּפָיִךְ
צָוָה לַיָּם וַיִּבָּקַע לְתִהֹמוֹת וַיִּקָּפְאוּ
וַיַּעֲבְרוּ בַיַּבָּשָׁה אַלְפֵי רְצוּצָיִךְ
לֹא-נָסוֹגָה אָחוֹר יְמִינוֹ לֹא-הֵשִׁיבָה מִבַּלַּע
עֲדֵי הִשְׁפִּיל גְּאוֹן עָרִיצִים עֲדֵי הִשְׁמִיד אֶת-
מוֹנָיִךְ
וַיּוֹשֶׁב עַל אַדְמָתֵךְ עַם עָצוּם וְעָז
בָּנִים גִּדַּלְתְּ וַתְּשָׁאִים עַל זְרוֹעֹתָיִךְ
הִנָּחֲמִי בַת צִיּוֹן ׃ הִנָּחֲמִי רַעְיָתִי
אַל-תַּשְׁמִיעִינִי כָּעֵת אֶת-קוֹל יְלֵלוֹתָיִךְ
בְּחֶמְלַת ה' צְבָאוֹת הוֹתִיר לָנוּ שָׂרִיד
לֹא-שָׁכַח לָנֶצַח שׁוֹמְרֵי חֻקּוֹתָיִךְ
בַּעֲוֹן אֲבוֹתֵיהֶם נִלְכְּדוּ בָנִים
שָׁכְחוּ אֶת-מַכְאוֹבָם כַּל-יִשְׁכְּחוּ מִצְוֹתָיִךְ
עוֹדָם מַחֲזִיקִים בִּבְרִית אֱלֹהֵיהֶם
יֵלְכוּ כָל-הַיּוֹם בְּעִקְּבוֹת מוֹרָיִךְ
עוֹד יָבוֹא יוֹם יָשׁוּב ה' שְׁבוּת עַמּוֹ
עוֹד תִּרְאִי כְּמִקֶּדֶם בְּשִׂמְחַת בָּנָיִךְ

יַהֲפֹךְ אֶבְלֵךְ לְשָׂשׂוֹן מִסְפְּדֵךְ לְמָחוֹל
לְחֶדְוָה כִּנּוֹרֵךְ וְלִשְׁיר תּוֹדָה קִנּוֹתַיִךְ
תִּקְרְאִי אֶל־כָּל אֵם יַלְדָה בָּנִים
תְּהִי אַחֲרִיתֵךְ כָּמֹנִי כְּאָשְׁרִי אֹשֶׁר בָּנַיִךְ
יָגִיל כָּל־רוֹאֶה וְתָרוֹן לְשׁוֹן עוֹבֵר
יִתְעָרֵב בְּשִׂמְחָתוֹ עִם תִּפְשֵׁי עִוָּרֵיךְ
יְסַפֵּר אֶל־בָּנָיו וְהֵמָּה לְדוֹר אַחֲרוֹן
אֶת־מַעֲשֵׂה חַי וּתְשׁוּעַת אֱלֹהַיִךְ
וְאֵלַיִךְ בַּת צִיּוֹן אֹמַר גַּם־הַיּוֹם
הָסִירִי מַסֵּכָה הַיָּגוֹן מֵעַל־פָּנַיִךְ
הִנָּחֲמִי רַעְיָתִי, הִנָּחֲמִי אֲהוּבָתִי
הֲלֹא עוֹד תִּקְוָה רְבָצָת עַל־פִּתְחֵי שְׁעָרַיִךְ׃

רפאל בר׳ פירשטנטהאל

ב

שיר ספוריי *).

רוח נסע מתימן
ויעבור בארץ בנימן
מרעשו העבים נפזרו
נחשפו שדות ויערות
ובנחלים ובנהרות
מצוקי קרח נגזרו.

על הרי שפיים
השלג נמס לטים
שטפים ועוברים בשאון
מגרים במרד ההר.
על גדותיו עלה הנהר
ויגרשו מימיו קרח וקפאון.

וינועו אמות הספים
ועמודי הגשר מתרופפים
עליו נבנה בית אבנים
מושב שבנא הסוכן
איש עני ומסכן
עם אשתו ובניו הקשנים.

כשמעו קול הסער
אשר על הבית מסתער
אחזוהו פחד ובהלה.

„חנגי

*) נאך קיינעם גערוקט פון בירגער.

„חנני אל חנני!
„אוי מי יצילני
„מנחלי בליעל הצלה.“

והמים גברו ועלו
נושי קרח התגוללו
והאדנים פור התפוררו
וישבנא ואשתו יבכיון
מהמות ימים יהמיון
זעקת שבר יעוערו:

וזרם מים כבירים
מזה ומזה נגרים
מאוד רבתה המכשלה:
מצפון בא הקרץ
פרץ על פני פרץ
והבית שמו למפלה.

על שפת הנהר נאכפים
המונים מבוהלים ודהופים
פלם הלכו שחוח
כלם כפים ספקו
קולם נשאו ויזעקו —
ולהציל לא עצרו כח.

והנה על סוס דוהר
איש שר ונכבד מהר
ובידו כיס מלא שקלים

„עשרה

„עשרת אלפים שקל
„על יד האיש אשקול
„אשר ימלט את האומללים.“

והמים גאו גאו
קולות ברעש נשמעו
וכל הלבבות נטוגו;
מצוקי ארץ יתפלצו
ופנות הבית יתפוצצו
ואגפיו ינועו ויחוגו.

„מהרו אחי מהרו!
„קומו עזרו עזורו!
„והשכר מידי תקחו.“
שמעו ורגזו כלמו
ואין נודד ממקומו
העשוקים לשוא נאנחו.

ויבא איש הלך
לבבו כלבב המלך
והוא לבוש בגדים צואים
במצוקה ראו עיניו
והדברים שמעו אזניו
אשר מפי האדון יוצאים.

וכאחת האניות טהר
ויעבור בתוך הנהר
בין משברים וגלים.

ויבא בשלום אל שבנא —
אהה! והאניה קטנה
מהכיל כל הנכשלים׳

וישנה וישלש מהלכו
עד הצליח דרכו
למלט גם הנשארים׳
ויהי אך נמלטו
וקירות הבית נשמטו
ובעמקי מהום נקברים׳

„בא ידיד היקר!
„לך נאוה השכר
„גש הלום וקחנו׳״
הלא בעינינו תישר
יקר מחשבת השר!
אך ההלך ישר ממנו׳

„לא כהון ומחיר
„נפשי למות אסגיד״
כה ענה ההלך:
„כספך תן לאוכד
„אשר רכושו אבד״.
ויפן האיש וילך׳

וואלף בר״י מדעכויא

ב

דקדוק לשון עברי

שיחה בעולם הנשמות

בין הרב ר' דוד קמחי ובין החכם ר' יואל בריל.

(המשך מהקובץ שלישית ד ע"ב)

ר' דוד קמחי ורמוי שתדע שוד כי יתלמן פעלים רבים אשר כל אחד משני העצמים אשר תקיף תוקף הפעלה יהיה נותן ומקבל את הפעלה ההיא כאחד, נחוכן שכל אחד מהם הוא פועל ומפעיל כאחד, כי פעלת ההפעיל היא נקשרת תמיד עם פעלת הקל: ולכן יבוא גם ההפעיל והקל על הורמה אחת (וההפעיל הבא אחת הקל יבוא תמיד ניחם הקל) על דרך משל: רחובן המתקרב הוא שמעון הפולך אליו עד כי יגע בשמעון, הנה נגעו בשמעון, שמעון נוגע ג"כ בו. ולכן רחובן הוא הַנּוֹגֵעַ וְהַמַּגִּיעַ, וכן להפך. ולכן תאמר כי רחובן נגע או הִגִּיעַ אל שמעון, וכן להפך. וכן שנים הפוגעים זה אל זה כל אחד מהם הוא הפוגע והמפגיע. וכן הוא מן הפרגל כי הַנָּשַׁק לא יאחר למובנו מלשלש לו גמולו, אך יאמר לְנָשַׁק את הפה אשר נשקהו, ולכן שני הוהנים המנשקים זה את זה נשיקות הרבה כל אחד הוא הַנּוֹשֵׁק והמנשק

(ר'

(ר' יואל בר"ל יניע רקסו חל הדברים האלה) ומאלה תקים על הספר, כי ימצאו עוד כעלים רבים מחין הזה.

אלה הם מקירותי אשר ערכתי למען הוציא לאור גדול בלשון עבר מעמק המבוכה אשר הניחונו שקוע בקעקו כל המדקדקים עד היום הזה. ועתה הודיעני נא את אשר תחיור נכשך בזה, הכי מצאו דברי אלה חן בעיניך?

ר' יואל בר"ל, מה זה תומר אליך את אשר לא ידמר כל חוקר מסכיל בשמעו את דבריך? מי זה מהוכחי לשון עבר ישמח את דבריך ולא ירקיש על לוח לבו? — לו נכסות כל מסכילי עמנו אשר ישנם פה חול מחוח סדי, אל תוהל החכמה היה כיום בקדמו! אז לו קולך עד רחבי ארץ אל משמע חוון כל דורשי לשון עבר הניע! איך תגדל כיום בעיניהם תכארת לשוננו הקדושה! כי תחת אשר התעיפו לכתים את חלק הכעלים בלשון עבר כפיהם כורה רוח היונק מבין נעתרי נעתקים; ידעו כעת כי גם זה נגר אחד הוא חוטב להתכאר. אשר נטע ועוד ויבי כנגר נתעב חבת אשר גבת לשון עבר העלה חוח — ומחוכי אשר דגול מכל רעיך כיום היעני לשמוע רחשונה את דבריך אלה כחה אשא לך עודתי? חיש בלבב! אם לא כי אסדר עתה לפניך את כל דיני הפעניחים מהחל ועד כלה, על כי החקים אשר כונחה אתם להם ואשר השחעתני כיום כאלו יסדרם אים המוחר בחמחר חקירותיו על ספר, למען היות לחשמרת חל כל חלמיד החכן ללמוד את דיני הפעלים בלשון עבר — ידעתי כי בוחת חשמח נכשך.

ר' דוד קמחי. מי זה לא ישמח לשמוע את אשר חטוכנה שפתי נדון דבר כחוך?

ר׳ יואל בר״יל. כל המדקדקים מוהגי יומר הסדר בלמוד, מבחרים תחלה את כל דיני הבנינים הפעולים, ובכלי בעלמא, ואחרי כן את דיני הבנינים הפעולים, בכלי פעלמא, ואחרי כן דיני בנין התפעל, וכן מעשה כיוצא בזה בכל, ומומר:

מדיני הבנינים הפועלים

§. 1.

כל פעלה רחסית הנעשית בעומס, תהיה היא לפי שנעשה עומדת תמיד בעצם הנומס, או יוצאת על פי ההרגל מעצם הנומס אל עצם אחר, משכט הורחתה הוא חל בנין הקל מאר הוא רקם ומאי כל הבנינים. ואליו תקיחם כל פעלה רחסית. והוא יהיה בכי טבע והרגל הפעלה היא ג״כ עומד או יוצא. כמו ד״ק שָׁכוֹב יָשׁוּב עָמוֹד הם עומדים, כי פעלות הסכיבה היסיבה והעמידה הן עומדות לכי טבען תמיד בעצם הנומס ולא יפעלו בעצם אחר. ד״ק קָבוּץ צָבוֹר בָּקוּעַ הם יוצאים, כי פעלות הקביצה הצבירה והבקיעה הן יוצאות על פי ההרגל מעצם הנומס אל עצם אחר, כי על כי הדוב לא יפעל הנומס בעצמו את הפעלות האלה.

§. 2.

והנה הפעלה הרחסית הזאת תוכל להעשות מעצם נומס הקל על אחד משני דרכים: או (1) כי נומס הקל הוא עשה את פעלתו מכחו ומעצמו מבלי אשר יעזרהו או יכריחהו לזה עצם אחר. או (2) כי הפעלה אשר יעשה העצם נומס הקל היא תולדת פעלה אחרת הנפעלת בו מעצם אחר אשר יעזרהו או יכריחהו לעשות את הפעלה הרחסית

הרחסית, ולולא פעלת העצם האחר לא היה גם הוא עשה מהומה — והנה הפעלה הסניה הוסיפה אפר יעשה העצם האחר בעצם נושא הקל למתן הוציא ממנו את הפעלה הרחסית, הניחו עליה מניחי לשון עבר שני בניינים הנזכרים מן הנין הקל והמתייחסים אליו כאשר תתייחס הפעלה הסניה אל הפעלה הרחסית — ולמה לא היה די להם בנין אחד לְסַמֵּן גו כל פעלה סניה כאשר היה די להם בנין אחד לְסַמֵּן גו כל פעלה רחסית? — לזאת הסבה:

§. 3.

כי כל פעלה היוצאת מעצם הנושא למתן הוציא פעלה אחרת בעצם אחר תפעל על אחד משני דרכים: או (1) כי פעלת העצם המוציא היא חלה על העצם האחר כל זמן עשות זה את פעלתו, ובכלות פעלת העצם המוציא תכלה ג"כ פעלת העצם האחר. ועל דרך זה יהיה הנין המוציא תמיד נין פָּעַל כמו בפעלים כָּבַה לָמוּד כאשר נרצה להוציא את בניניו הקל נאחר כָּבָה לַמֵּד — או (2) כי העצם המוציא הוא רק מעורר על ידי פעלתו, את כח העצם האחר לפעול פעלה מה אפר לא תכלה עדן נסור*) מעליו

---

*) ובהרבה פעלים יהיה, כי בסור פעלת העצם המוציא אשר עוררה את כח עצם נושא הקל לפעול את הפעלה הראשית; לא יסור בכל זאת העצם המוציא בעצמו להיות מצטרף ונדבק אל עצם נושא הקל כל עוד שלא יעשה הפך הפעלה השניה שעשה: כמו בפעל יָנוֹק עד"מ, הנה האשה הַמֵּינֶקֶת אחרי אשר עוררה על ידי שימת

מצליו פעלת העצם המוציא, רק היא נגזרת מאחרי אשר נלקח ממנו פעלת העצם המוציא אשר עוררה את כחו לפעול*), ועל דרך זה יהיה הנגזר המוציא תמיד בנין הִפְעִיל כמו בפעלים נָפוֹל אָבוֹל, כאשר נראה להוציא את בניהם הקל כגון הַפִּיל הַאֲבִיד.

§. 4.

שימת פי הדד בפי התינוק את כח התינוק להיות יונק; לא הפרד אחרי כן מהתינוק כל עוד שלא תעשה הפך הפעלה השניה שעשתה — והרבה פעלים כמוהו.

*) ולפעמים יקרה כי בטרם כלות פעלה הראשית אשר נגרמה מפעלה השניה הנפעלת מעצם המוציא; ישוב העצם הנזכר לפעול שנית את הפעלה השניה ההיא בעצמה, בעצם נושא הקל, ועל ידי זה תמשך ותאוחר זמן גמירת הפעלה הראשית. וזה יהיה על פי הרוב בתכונות נפשיות ונשתמש עליו בבנין פָּעֵל על פי עומק הכלל המונח כאשר יבין כל משכיל, כגון, כי כלם מְיָרְאִים אותנו (נחמיה ויו) יראה אחר יראה וְכֻעַסָּתָה צרתה (ש"א א') כעס אחר כעס. רַתַּח רְתָחֶיהָ (יחזקאל כ"ד) בהבערה אחר הבערה. ויובן על פי זה עומק מליצת כתוב אחד בשירה המספרת צדקת האל וחסדו אשר יעשה בהשפטו עִם עַם כָּבֵד עון (דברים ל"ב כ"א) —

§. 4.

בהרבה פעלים נמתחם בשני הבנינים המוניחים יחד להוניח את הפ"ק, וזה יהיה ג"כ על אחד משני דרכיה, או (1) כי כל אחד מהם נבדל בהורחתו מחבירו על כי החק אשר נתן אל הורחת כל אחד מהת מניחי הלשון, כמו מפעל עור נאמר בהופעת הפ"ק עוֹרֵר או הָעִיר, והבדל הוא כי הַמְעוֹרֵר את הַיָּשֵׁן הוא זה אשר יגמור בפעלתו את תכלית היקיצה בעוד היען, כי לא יבדל מהרגישו מחבתו כמה אחר כמה עד אשר הקין גם מהתמוהת הנאות אחרי בטול הסבה החוקה, ועפ"י טיבו הם עומדים פתוחים; אבל הַמֵּעִיר אֶת הַיָּשֵׁן אינו מסלק בפעלתו (בהוכה או אלה בהוכה) מעוד היען רק התרדמה או הסבה החוקה אשר בטלה כל חוסיו, ואחרי בטול התרדמה יניח היען מעצמו לחט לחט עד תכלית כעלת היקיצה, כי יחסו חטט חטט מבלי התמוהת מעל טיבו*) או (2) כי שניהם הם שוים בהורחותיהם מבלי הבדל כלל ביניהם. וזה יהיה כאשר יורה ג"ק אחד על שתי כעלות שונות אשר האחת מהנה היא הקודמת והאחרת נחשבת לאחרית תחיל. כמו ג"ק יָשׁוּב הוא מורה לפעמים על התחלת היסיבה אחרי הקימה (זיך זעטצען) ולפעמים החסך היסיבה לפני הקימה (זיטצען) ולזאת כאשר נרצה להוניח אותו נאמר או יָשַׁב בנחינת הורחת הקל על התחלת היסיבה הנגזרת מכעלת הפעם המוניח, או הוֹשִׁיב בנחינת הורחת הקל על החסבת

*) ובגלל זה יהפך סדר שני הבנינים האלה, כאשר יזכרו שניהם יחד זה על זה, למען הורות על חוזק הפעלה או ליופי המליצה.

המסבת היסיבה אשר לומנה בנמדת מפעלת הענם המוגיע — וכן הדין בכל פעלים כמוהו.

§. 5.

גם בפעלים אשר יוציא בנין הפעיל לגדו את בנין הקל נמתחם נ"כ לבעמים בנין פָּעֵל. אבל אז תהיה הורמתו על חזק פעלה רמסית הכללת רמשוכה בבנין קל, כמו דָּלַג הוקיתו על חזק פעלת הדלינה יותר מן המורגל (אָז יְדַלֵּג כָּאַיָּל פִּסֵּחַ) אַבֵּל אשר יאמר רק מפעלת פתם והחרב — ומס הפעלה מצד עצמה היא קשה או מעלה ונריך חזק אלוי רב על המוסן לעשותה יקרב העברי להשתמש בבנין פָּעֵל על פי הרוב יותר מבבנין קל. כמו בפעלים צָוָּה בָּרַךְ. ודומיהם. אבל גם בפעלים כאלה העקר הוא בנין הקל (ומס לא יחלה חוק בעצמו בספרי הקודש, הנה הסמות הנגודים ממנו יעידו על מציאותו *).

§. 6.

---

*) בפעלים אשר בא זרות בבנינם הקל כמו הפעלים שוב נשוא אשר בנינם הקל ישמש גם על הוראה ההפעיל, יורה בנין פָּעֵל על חזק פעלת ההפעיל הנכללה בבנין הקל, ושמוש ההפעיל לא סר ממקומו בעבור שמוש הקל — והפעלים כאלה הם מעשים מאוד (ועיין איכה א' ט"ז בבאור החכם ר' אהרון וואלפסזאהן נ"י ועיין גם משלי ה' ג' ואיוב ל"ו כ"ח) ולא יחשב ביניהם הפעל מוש אף כי אשר מצאנו בזכריה וָאָמִישׁ את עון הארץ ההיא ביום אחד (זכריה ג') כי גם שם הוא עומד, כי זה הוא מאמר אבן הראשה אשר האמר אל עצמה כי לא תסור מהיות

§. 6.

בפעלים ידועים יסמס בנין פִּיֵּל להורות על ככך הפעלה הנכללת בבנין הקל, כמו שָׁרַשׁ המורה על עקירת הפרטים

מהיות אבן פנת הבית כל ימי עולם, כל ימי היות העון בקרב הארץ. (על דרך, עד בלתי שמים לא יקיצו, כי לא יחדל העון מקרב הארץ) כי המאמר אשר יפותח על אבן ראש המוזה ליסוד בנין גדול ומפואר צריך שיהיה מאמר קצר (חדודי) אשר ירמוז על הבנין אשר יבנה עליו. או על אורך קיומו אשר יקום. או על מועד תכליתו אשר שם לנגד עיניו הבונה, וכדומה, (ולא כדברי המפרשים אשר לא ירומז הבית כלל בתוך המאמר המפותח על אבן היסוד) — והנה המאמר הקצר הזה אשר אמר השם לפתח על אבן מאבני יסוד בנין בית שני, היה נכון מאד אל הזמן אשר הוסד בו הבות הזה, כי אז היו רבים החוטאים בישראל, אלה בנשיאת נשים נכריות (וכמעשה המוזכר בפרשה ההיא עצמה) ואלה בלקיחת נשך מעניים, ואלה בגזל מתנות כהנים ולויים, ולא היו ראוים אז שיבנה להם בית המקדש, לולא כי הש"י הוא אב רחום לישראל המעביר על חטאת בניו, בידעו כי יצר לב האדם הוא רע מנעוריו, וכן יהיה עד ברוא שמים חדשים וארץ חדשה, כי לא יחדל מהתערב טהור בטמא, על כן הוא הפץ למען צדקו להגדיל תפארת מקדשו, ולהרים קרן משיחו.

הפרסים מן הארץ, הפך שָׁרַשׁ המורה על התפשטות הפרסים בארץ — סָקַל המורה על הסרת המקנים הפך סָקַל המורה על הטלכת המקנים.

§. 7.

הרבה פעלים ימצאו בלשון עבר הנגזרים מבניני קל מפעלים לחרים אשר הם תולדתם (או בהשאר חותת השרש ושרשי, או בהפיך חותת השרש וחלוף חותת החולת וחותת הה"י המתחלפות זו בזו) *) והם יבואו ג"כ בבנין קל, כמו הפעל צור הנאמר על הקפת החויב מסביב לעיר, ישן כי מן הוא צַר ליושבי העיר. הפעל מָשָׁה הנגזר מפעל חוס, כי הנסקט ימוש מן המים מאחרי אשר עזרו לזה הַמְשָׁה — הפעל קטור (עיין סוף §. 5.) הנגזר מפעל קדר, כי על ידי פעלת הקטירה יִקְדַּר החויר — — והנה בכל הפעלים האלה ודומיהם ידמה הפעיל בהורתו אל בנין הקל, כי הפעלה הנתת אשר יורה אותה המדבר על יד ה"ק מספט הורתה הוא אל בנין הפעיל לפי טבע הנתת השורש בפעלה כמו הפעלים

---

*) וגם אותות מ"נ ואותיות ק"צ הן מן האותיות המתחלפות זו בזו כידוע למדקדקים — ונראה כי גם ההא והחיו הן מתחלפות לפעמים זו בזו בעבור השוי אשר יש להם לְסַמֵּן את הנקיבה בלשון.

הפעלים הוֹעַל הוֹרוֹת מאשר לא ינוחו כי אם בנבין הפעיל, ויען כי הם נגזרים מבניני קל עָדָה רָאָה מאשר הם תולדתם*).

§. 8.

ימצאו פעלים רבים מאשר כל אחד מבני הפעלים מאשר תקיף תוכם הפעלה יהיה תופן ומקבל את הפעלה הניח בחד, בתוכן שכל אחד מהם הוא הכובל והמפעיל בחד, כי פעלת ההפעיל היא נקשרת תמיד עם פעלת הקל, ולכן ינוח גם ההפעיל והקל על הורתה אחת, עד"מ שני מבטים מאשר ים להם ריב דברים זה עם זה. כל אחד מהם בשכבו דברי נחמות על רעהו הוא רָב את רעהו, ובזיות שגיל ידי זה הוא מסבב שחבירו יביב לו על נאותו ויהיה ג"כ רָב עמו. ולכן הוא ג"כ מֵרִיב את רעהו, ולכן שניהם

---

*) ואל התמה על המצא חלוף והפוך באחד באותיות השרש, כי כאשר תשכיל לחקור היטב בשרשי לשון עבר תמצא עוד שרשים רבים אשר בא באותיותיהם חלוף והפוך כאחד. או כי נתחלפו שתים מאותיות השרש. כי כן יקרא הבסיס אשר עליו יָקוּם הדבר כֵּן או כּוֹן, והמאמר הנקצב בטורים יְשָׁרִים הנשרבים זה אל זה בערך כְּיוֹשֶׁר יקרא שִׁיר. כאשר יקרא ג"כ המישור שָׁרוֹן. והשם קִיא הוא מתדמה בענינו אל השם צֵאָה, וכל לָצוֹן הוא לָוּוֹת שפתים, וכל יְשׁוּעָה היא יְצִיאָה מן הצרה — והבן! —

סגיאס הם רַבִּים וּמְרִיבִים זה מת וכן סדין בכל הפעלים כמוהו *).

(ההמשך בכרך הבא)

ג

---

*) וכן הפעלים העומדים אשר לפי טבעם לא יפעל אותם נושא הקל בגופו, מבלי אשר יוציא את הפעלה הזאת בעצמה גם בעצם אחר זולתו, אם יש עצם אחר מוכן לו בעת פעלתו המוכשר לקבל את הפעלה ההיא, יבואו לפעמים בבנין הפעיל בהוראה אחת עם הקל, אחרי כי פעלת ההפעיל היא נקשרת עם פעלת הקל. כמו הֵילִיל הבא תחת יָלוֹל. כי הִשומע קול יללה הנוגעת עד הנפש יתן גם הוא את קולו בבכי. וכן הַצְרִיחַ הבא תחת צָרוֹחַ. כי הקול החזק היוצא מפי הצועק בהר או ביער יוליד בת קול הדומה לו כידוע. וכן בהגלות נגלות עצם מזהיר אשר יופיע בהוד אורו. יקבלו שטחי כל העצמים האפלים אשר למול פניו את יפעת זוהרו. ואחרי כלות פעלת הגלותו יזהרו גם הם כמוהו — והבן! — וגם על זאת ראוי להעיר פה את כל משכיל בלשון הקודש, כי מדרך העברי הוא ליחס בדבורו הרבה פעמים את פעלות חמשת החושים אל איברי החושים בעצמם לא אל האדם בעל החושים, כמו, מלך ביפיו תחזינה עיניך (ישעיה) תחת תחזה, תחי נא אזנך קשבת (נחמיה א') תהת תִּקְשַׁב — וכן השכל והתבונה יוחסו

ג
גידול בנים

(ההמשך מד' לח)

והנה בימי קדם בטוד היתה בחשיבות עיקרית, לא ידעה עוד לעשות כל דבר על חתכונתה, מז היה כל איש עושה כל המלאכות לעצמו כפי צרכו ויכלתו, כך היתה בחשל ויציעה רבה (כמז"ל כחה יציעות יגע חרה"ר עד שחכל לחם וכו') גם המלאכות היו מז הפרטות מאוד כי לא ידעו הבעלים עוד בסרון המעשה בכל מלאכה, החרש קבר שהיו בחרה מז בעץ חד וכהנה, הקונה עקר עבדים גידול הלומם עקר עליה (בעחר ויתברו עלה עחנה — בראש' ג' ח —) ויש שלומם עור בהמה בלתי חעובד לשר החית

ייוחסו בדבור העברי הרבה פעמים אל הלב, כמו, בני אם חכם לבך (משלי כ"ג). ולזאת מצאנו בהרבה פעלים מבעלות החושים ומפעלות השכל, כאשר ייוחסו אל האדם בעצמו (המושל ברוחו ובכל חושיו להטותם אל מה שירצה) יבואו בהפעיל תחת הקל, כמו, לו הקשבת (אזנך) למצותי (ישעיה מ"ח) (ועיין משלי ב' ב'). ולא האזין (אזנו) אליכם (דברים א') ולא הבינו (לבם) לעצתו (מיכה ד') — והמשכיל יבין.

המית בידו ויכם מכרומיו וכהנה. (כנגד כתנות עור — סם, סם כ"ת —) ועל כי רמז כי לא נכון בידם טוב הטבעי או בחרו לעשות חברה והיא קנוסת אנסים רבים בשר תכליתם טוב הכללי, ויחלקו הטם לכתות זה לזה פלאכה זו ווה מלאכה מחרת ויסתתפו יחד בחברים, כל אח מהם עושים מלאכה בעבד ובעד מחיהם, עובדי אדמה הביאו מזון להם ולכל הטם, מורבי בנדים הביאו לנופים להם ולכל מחיהם וכן כולם. החכמים דעם חקרו על כל דבר נכון לחשר דרך הטמון חשר בו ידעו בתבונה, ויתנו להם למודים יסודים וכוללת מנחנו היום בני החברה מצד הטבעי הרחסוק והשניה, כי גם מחמת ההרגל לא יוכל האדם להפרד מחברה, ואך הבל כל אדם יחי עם החברה תבטל יהיה נעדר השחוה, משען ומשענה, רק בשעות ויעד יהיה האדם, עד שכל חפרך בהמות יעד כי נשמעו תשב כל עצמותי. הה לא אוכל כלכל רעיון זה! סורה מכני, הה אחזר, הבליני נפשי! אך רעיון אך חלום היה, אלהים עשה את האדם לדור בחברה והוא יעשה רצונו, לעולמים לא יפרד רחוקי החברה. ואתה זיר הולך בדידי, הבן ניער רקוק מחברת רעים, ירא את ה' כי אל קנא הוא! —

ואם אמת נכון הדבר כי האדם מדיני בטבעו, חובה עליו חיכוח לאחך בניו על כי דרך זה לטובת החברה, ואת תהיה מטרת החינוך, ללמדו כי החברה הטובה עמו בנשאה על כתפו, לוחת מוטל גם עליו חלף טובתה, לסבול עבודת חשאה עליו, האחר, החרש, החכם, המלך כולם יתנו כפי מסת ידם מלקם לטובת הכלל, ולוחת לא נכון לאיש אשר יפרד עצמו מקהל החברה, או לעשות דבר אשר תתנגד לאיבן החברה, רק יחליש עצמו ואחריו נכל יבולקו, ולוח כוונו מ"ל בחמרם אל תפרום מן הצבור — וכן

— ובכן נאמר: יעוד האדם להיות מאושר, האושר בחיק התענוג ימצא, והתענוג בחיק חברת רעים ינוח. —

רעות האדם נחלק להן סם בשלשה: 1) הרע הטבעי (נאטירליכעס איבעל) 2) הרע המדותי (מיטטליכעס איבעל) 3) הרע המדיני (גזעלשאפטליכעס איבעל).

1) הרע הטבעי

קוץ מה שיקרה לאדם מצד טבע הגוף והנפש. ויולד עם האדם, חפצת קומרו הכוכן לזה, ומכני זה יחרע לקצת ימי אדם ב"ק מומים. ומכאת מוג האדן אשר הוא סוכן זו, ר"ל שימוי העקיים וכשכה המחדשים נגעי בני אדם ע"י שנוי לוירים ורומות. כל אדם יכבול הרע הזה, זה בכה וזה בכה, זה מעט וזה הרבה, כפי מפת לבדו אשר ינק מסדי הטבע, וכפי מקי התגל אשר הוא סוכן בקנבס, כמו החום, הקדה, הרטב, הלחלון, הממוש, הזקנה, והסיבה, ואחרון על עבר — המות, והמס מקק הטבע אשר לא תתקיים כי אם בגוף ונפשד, ובהשדר הסיבי תתקיים הגוף המיוחד, ובשר אמר בשלימות; לא תיכל נפשך בשקר שיהיה מכשר להיות אדם הגדות ושכבת זרע בעל חיים שלא יחות ולא יכלה או תדיר הקטנה ר"ל שהאדם נברא על מתכונתו, כל מה שמכשר להיות מחומר ודעתו — אך הרע הזה בגל זאת מיטב כשולתו על האדם השומר חקי הטבע, כי האדם הטבעי (דער נאטורמענש) אשר יחיה בחמונה עם הטבע על רגל ע' ויסמע לכל אשר יגזור, יסלחו כאחד עוליסם האדם בלי פנות עליהם לרעות בשר, המה כחיבה בל ידעו מחחלוחיהם רעים, עד זקנה וסיבה בריח קולם הגם, יבלו בטוב ימיהם,

ימיהם, וברגע שמוכן יתחיל, בלי שום ספק המות בחיקו, כפי אשר קבע היוצר בחיקם בהתחיל; בעוד עלינו הכבוד מות יקרוב להרגישם להרגיש, בכל עת נפשך כעין לטבח יובלו, בכל עת תתקכנו בלהות עלמות, המה (לפחדי הטבע) יחותו בעלם תומם, עטופים מלף חלב, ומח עצמותיהם שקוים, ומנו — עלי גבול ימינו יבוא המות בחיל מלאכי משחיתים, תבורי תרד בלהות ורומח העלמון, בהמה יכפנו נכסינו מכת חרב הרג ומגפן *) שם למדם הבר לא יהיה מוהל לעכון תחתיו להסתר מורם ומחטר, מה זה לפנינו! הבית הזמין לאהלי, המערה מסכן לו, שם בגדים שניים ושליטים לא יהיו לו כמונו, מה הוא לאדם אשר הרגיל בשרו מניעד ללבת ערום ויחף! בשרו נחום נגד פגעי הזמן, עתותי התמורה. שם בשם חשמים יכול, כי השלג תקפיא רגלינו לא יבצקו, בטנו לא תבקע. ומה לו לכרים וכסותות שם הארץ חטנו ירק דשא מצעו? לך אמנו בני תענוגים ותניונות מה חלקינו מעחלינו? עת כהיה על פני השדה ניוס קרה, או גשם מחמים יכול ומנו ממרחב השדה, לוך רוחינו סרה תהי, כניני זועבים לא נדע שלו. ומה גורלינו? תחת כי השתדנו בנעורינו על ילדי התענוגים, עתה נהיה עבדים להם, עתה יצרו לעבדי קונינו, נקוה לכח ונומן לעמוד נגד התלאות — ומין, ולנגורה ולא נמצא, ומאין נוציאם? המן גורלי כוחותינו אשר אספנו בשחרותינו? או מן יקבי לצד אשר ינקנו משדי שם חלום המוג?

ולמטן

---

*) וזה לדעתי כוונת מאמר חז"ל בשמרם מלאך המות (בפי ידעתי דברי הרמ"ם בשמרה מפיקוח שם מלאך —) יש לו אלף עינים, מלמון ועינו כעין הבדולח —

ולמען הסליס נכס הקדש לבלי יכנע כל יום מחמת המניק, ילדי הקלד וכנעריהם, ולקיות בטוד ובכעיטים, צריך המורה לסיס נגד עיניו תמיד דרך זה. והוא,

טוב לגבר כי ישא עול בנעוריו (איכה ג׳ כ״ק)

זה כלל גדול בחינוך, והוא: ל״הקשות גוף ונפש הנער לסבול כל דבר קשה מומן הלבב מסר בקדס טמון בחקרה, ומס יתקמן הקדס ויגדור בעוז, מז ילדס מי גבורה מחשקי הלבב, ומס לס יתקמן יסכב בחיק העצלה, המומן הזה הוא הכדקי, כי בתעלימולו, יגון, מון וחמס הרבה, בכל מקום מיניך בפומתיהם תקויכה, והקדם לס יוכל לעמוד נגדם, מס לס נסה בעוז ומומן מכעוריו, מס לס הרגיל בפסו מכויר ללחום נגד מחיקיו — כנעיים הלו מומס המה מבוע הטוב כי בלעדם היה החמוס מנוס, לס בס בדעת קדרי נפסו, ורוחו סכב בחיק העצלות, לס כתן ידו לכיו, אבל עתה נהכך הוא הקדס ילך כנבור בין ילדי זומן הרעיה, בכל מקמו יתקמן למסול עליהם. דרך קדמוניו בחומני — לף כי דרך הככלך ור היה — לף בוס היה לו יתר עלת בהרגילס הילדים לעמן כחס כידוע — לס תכמות רבות תועלנה לקדס, לף דרך הימנל, לסר בו עמד על סוד דבר הוא יסוד חייו ומופדו. לס כן מומני ומורי הילדים בימינו הסמים מטרתם להקל כל תעלי נומר הנער, יחכנו לבחדס כל דבר נקל, ימלמו מוחס בחלום לין קבוצה בהס, וכעפם — תכול בתרדמה, ולס תדע לחס, המה מעטיים גפס הילד כל ימיו, ויסכחו כי לס לחנן יסב בבית ספון, חוקק לת ידיו, על דמפס ערס (קאנטעט) ומוצב זהב בראסו יולד הקדס, לף לחנן ילך נוערך התבל, בתבל מלחמ קומים וקמטונים, גם בני מלכים ונדיבים ירדו לפעמים

לפעמים מכסחותם, אם תצוח התקרה, ויפכדו על הארץ
בתוך מרחשותם (כחשר שמעתי כאלה בימינו רב —) המכונת
מנוער נניו מחריחת רע יהיה, על ידעו שלו כל הימים,
נפשם עליהם תתאבל, בשת כנע ימצאם כי לבם חסר מומן.
ישכן — בן מפוקח כזה — תמיד בפחד מכני חמת המציקים
ילדי הזמן. ואתה מורה דרכו, התחכה מבן חלוש המוג
נגוע הסנוק, אשר הרוח תרדפהו ויכוס מקול עלה נדף,
התחכה מזה כי יתן לך תודה על מינוכך? או התפשוט
כי תוכל להסיר ממנו כל נגע וכל מחלה בשוד יחיה על האדמה?
הה, לא כן! גם בניכם ישלו לימים משל הנעת, גם עליהם
יתרגזו עתלות ונרות רגות, יגון, למחון, רעב, חוסר, קור,
רב לו מעט, ומי זה הימים אשר יחסך את בניו, החך אשר
מפנק מנוער בניו, ובעת יגדלו ויהיו לאנשים יעמדו בימים
נדהם כנגד אין אויל נגד לוחמי החלד. או הימים המקשה
בשרם ונפשם מנוער למען יוכל סבול כל בהיותם לגברים
רחב שחם, בן אכר ילך ערום ויחף, יסחק להחון נפש,
תשוקת הרעם לא ישמע, ירקד בעוז על דומן הסדה,
וכניו לצוצים וסמחים, ומחין זאת לו? מחומר אחד הן
קורצנו, ומחין? אם לא מהקשות גופו מכשוריו נגד משחית
הגוף והנפש — התכנוק. ושחר, בן גדולים יפקוץ בעד
החלון, כניו יחורו, הפחד שם מהלו עליהם, ישב בין
קירות הבית בחים אכור בחוריהם, לא ינוע כחשר אנה
ואנה, וכי יכשו השחים בעבים וקול החון גדול בשחים
ישחע, רעם ואש מוכלה, או יזחול בקרן הבית, יתכשה
עצמו בכרים וכסחות, יחשם אזנו ויסגר עיניו לבלי ישחע
וירחה תהכוכות התבל, ומחין זאת לו? הלא מהתכוכי,
כי הורגל מנוער בחורך, חומניו הקשירו מדרכו כל חנן
גנף ואף כי קטן היה, ועתה כי יגדלו כגבי התבל אשר

לא

לא יוכל איש להסירם לא ידע שלו, יפקד כי המות בקרבם, על כי לא נסה בחומץ.

לזאת הקשו גוף ונפש הנער בכל מה דאפשר, וכפי מסת נחום בשרו כן תגבור חומץ נפשו וטובו, וזה תשיגו ע"י כי לא תחניקו מנער מבלי החלך ואחרכה ידע לותם, לא תכחישו. עתה לנגדו לפניהם משטין בדרכו לחטן יפסח עליו אם יפקין לבל לחטרתו, רחקו נומנו המותרות, והוא, כל דבר אשר הכרחי לאדם לחטן יהיה ולשמות בחייו בכל מקום וזמן כפי הזכרך, אל תחכט ממנו, כך הדבר אשר אין בו מיל, ובלעדו טוכל לחיות בטוב, הרחק מפתח ניתך, רק לא תסור מן דרך הנעימי, לחטן לא תקרא נכרד (זאנדרלינג) אשר לא ישטף כלל לדברי הבריות ויעשה מה שלבו חפץ, כי תהיה לבוז. אחנכם, אחים! תעיניכם יהמו ברחותכם ילדיכם ילכו שחוח תחת כבות דגלי הסבלות; לך השבעתי לתכם, הורים ומורים! החלנו נגד הרחמים, רחמי בוא! זכרו, כי זאת רחמיכם, בחשר תעשו הטוב והישר לנפש, והנחתו. ואם כזה תעשו יכנע לבב בניכם, ויתחזק נגד חלי הזמן, יסובו עליהם רגיו, לא ינוח בקרב נפש, והחטטים אשר ינוחו, לא יבעלו בדעת כח עליהם, כי גבורים המה לכבוש את יצרם, על כי רוב עתל החדש לחנם מיצר לבו ינוחו, בהמית בל תדע עצמון גדול, לך הלחום אשר דעיונותיו יבהלוהו, מחשבותיו תדמנה כי חרב תלוי עלראשו, ומתחת לרגליו שחת, רק הגבור יכבוש יצרו, וכער כזה בעת יגדל ויהיה לחיים יוכל לחת מהודו וטובו גם על מחריפי לשור להם בצרה, בהיות לחל ידו לעשות, כי חומץ בקרבו, ובזאת יבח לחטרת היותו. להיות מאושר בהאשיר את רעיו.

2) הרע המדותי

חלק משחית מוסרנו הפנימי, לותו יקנה האדם ע"י מלחמת הצורקים, אשר מקרבה יוצאים, תחתון לנפש, סר רוח, תאוותנות, פחד, רעדה, לב רגז נגד עצמו ורעיו, ועל סר סרים יקוש, חל הגדול. המה הרעים אשר מחכם יוזנו כחלי משחיתים, התאוה, הקנאה, והכבוד, הרדנות (הערראַגאַנץ) וכאלה, המה יקשיכו נוגה שכליו, ויכסידו כחות גופיו. האדם בעת הולדו לא ידע לקח שמץ דבר מכאן, לך ההתחרות בחכמים, ההתערבות בין הבריות יולידו מדות כאלו, כדבר יתפשטו בכל עצמות החומר אשר אין לו עצמה. ועליהם רחוי לנעות את בעל הדבר אשר ים לו מדות אלה, כמאמר הנביא מידכם היתה זאת לכם, ועל זה היין אמר שלמה (משלי יט' ג') אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו!!! ואמר עוד (קהלת ז' לג') רחק זה מצאתי אשר עשה אלהים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים! והחשבונות הנם יניקו לאדם רעות אלו, והוא נמשך אחר מדות המזונות כולם, ר"ל רוב התאוה בחכמה, בחשתה בחשבון, ובמלבוש ובהנה, ולקיחתה ביתרון כמות, או בהפסד סדר, או בהפסד לימותה, כי יצחר ברע, כי אחכם הנפש לקות הגוף היא, ואם יצחר האדם לעת מלקו במותרות לגוף תחלש הנפש גם כן, כי התשוקה לדברים אינם הכרחיים, אין תכלית לה, והוא, אם תתאוה להיות כליך מנחושת הלא כסף טוב יותר, ואם תתאוה מכסף, הלא זהב נאה יותר וכן בכל דבר, ולא יכור בכל רע המחשבה מהיותו בעצר על אשר לא יגיע מה שיגיע כלומי מן המותרו' ויכנים בעמו בחכמות עמומות בהליכת היום והבאה', וכשיתרבו לו המעורפות בדרכיו הפה אשר ילך יתרחש מנזירת הנפש ומחשבתיו ויתחיל לנעות הומן, ויתחיל אוך לא עזרו להניע

לפני

ואוכל לתקוף נגד מסקנתי הנ"ל, וקף כי למה זה המותרות
מצוינות, כמאמר לחטלה, כי הנפש תתענג ולא תתכון במותרות,
ומה הנוף הזה אז גם הנפש תתענג ולא תתכון במותרות,
אלא ממון גדול יקנה דו יין הרבה להסתכר בו תמיד ובכהנה,
מחכם השומרים טבע המציאות, ישימו עליהם מס שכיון
שהם מאסר הוא לאדם, מכני הכרחי לנוף יבקשו ערכיו
ההכרחיים לחם לאכול ובגד ללבוש מבלי מותר וזה דבר קל
ויניח אליו כל אדם בחטט טורח כשיסביק לו ההכרחי,
וכל מה שתראה מרע זה העניו ובבידותו עליהו הוא מכני
בקשת המותרות, וע"י בקשת מה שאין הכרחי יקשה גם
מציאת ההכרחי, כי כל אשר יתאוה לאדם יותר מותרות
יהיה העניו יותר כבד, ויכלו הכאות ותקניטים גמה שאין
הכרחי ולא ימצא ההכרחי. ומה תענה נסדר המציאות תראה,
כי כל אשר העניו ההוא יותר הכרחי לנפש חי הוא נמצא
יותר ויותר נחנם, וכל מה שיחטט טורך ההכרחי ניותר
יותר מעט והוא יקר מאוד, כי העניו הכרחי לאדם עד"מ
הוא הלחם והמים והמזון, תחנם טורך הלויר יותר גדול
שלא יחסרהו קצת שעה ימות אבל המים יעמוד בלעדיו
יום או יומים, לזאת הלויר יותר נמצא ויותר זול, וטורך
המים יותר מן המזון, וכן ימשך העניו במזונות, מה
שהוא טורך יותר נמצא יותר ויותר זול במקום ההוא מאסר
היינו הכרחי כמו הלחם, תחנם המוסקט והקיגבוערך
הוים כל כך נמצא כי חיטט כל כך הכרחים (ועיין עוד
מזה כי"ב לשליטי ממורה)

ומה כן הוא כי רבות המדותיט יגזולנו מחקור המותרות,
ברוך המחקך הרוצה לברא טורה ולעשה הוא מקדמה
לתת עיניו על ל' דרכיה.

a) כלל גדול גם זה: טוב לגבר כי ישא עול
מיעוריו, כמאמר לחטלה, כי הנפש תחות הנוף היא,
ומה הנוף חזק אז גם הנפש תתחזק ולא תתכון במותרות,

לפני חיים אשר הרגיל מניעור גופו להקשותו, ולא יקפון בתכונותיו. קום ידידי! צאי לך מזחרת המרץ מעט מעט ורי לשמירת הבריאות, מעט מעט בכח ללקיחת התענוג, ואת היותר תקרים, והיה לאחלל לנפשך המרץ ולפני האדם הדומים לה.

ב) לפיכך מאורת הנערים כל אדם נגף אשר יצוה בדרכם לפתוח להם (אם הם לא יוכלו בכחם לעבור עליהם ולטחול נגדם) למען לא יתפתלו מכם, ויחלשו עורקיהם. כי גם האדם תשכל ותכעס אם תמצא חוכח לטובה אשר לא תוכל לפטור עליו. תשטה מעליו ותלך מרחוק עקלקלות, אשר נחמדים למרחה עיניה.

ג) שמרו נפשכם ובניכם בחיכם לבלי תעשו מדות מגונות לפני הנער, לבלי ירחה מכם ויעשה כן, כי הוא מחק הטבע, שהנער יעשה את כל אשר הגדולים יעשו, וידמה שליהם הנערות, כקוף הוא אשר יסוף מעשיו למעשי אדם, ואם הנער בילדותו יקנה מדות מגונות אז רע לו, כי ההרגל תעשה טבע שניה, ואז לא נוכל לעקור מקרבו שורש הרשע.

ד) לך להלך, היו אתם ובניכם בחיכם בעלי מדות טובות, עשו הצדק אתם ובחיכם למען היות בניכם ככם.

3) הרע המדיני

האב הרשיע אשר יגונו לנו מידי אנשים לערמה, בני אשה, אשר עליו צדק מאמר האכם בחכמו: כי הוא מלחמת הכלל בבלל (אלגער נעגן אלעלע) כל איש יקפון דבר וישטיח ידו לקחתו, ואין מניחו לעשקו מיקו, ובוזזת בנו מסילת זולתו ידחק ישנטו קורחופס, עדי יגבר האחד וידרוך על גווקרי חבירו.

כבר אמרו חז"ל, אין דבר רע יורד מן השמים, והוא מאמר מעט בכמות ורב באיכות כי יכלול מוסר ומדע רב. ר"ל הרע הקניני (הוא מאמר הקדש ט"י מפשיו) לא יבוא מיד על הטוב בהחלט (עיין מורה נבוכים בשעירי לשליחי) כי אם מצד ההויה בשתם לאחר תאיר על כל ובלבן הבנדיה, ותפשיר הפניה. כל הטבע כולה שלימה וטובה ומוסן אין בה, אך הרע יבוא מהפרעת איש בדעתו, או כי האדם יעקש דרך היסר. וכי תעלל אתה איש החפץ בשלום מה לעשות? האם תרחיק בניך מעולם קריה, מחפרת מכשיר, ותוסיפם בדד בישר, בלתי במדבר בארץ לא נושבה? הה, לא כן, לא לתוהו ברא אלהים אותו לשבת יבל, האדם מדיני בטבעו, מטרתו לעזור את רעהו, במדבר לא ידע שלוי, שלימותו היא מתנת החברה, היא קובל לגבול שלימותו שם תרגה. אבל, רעות המדיני הוא בתכלית המיעוט להולך ישר, ומורגל בשמל מנוער, כי לא תמצא מדינה אשר מרב איש בחיו תתפשט בה כולה, אך מניעות, חטא, ושם גם יברא האדם תחת הנדרגלי החברה, לו יצנה ויאמר: הן מסגול, כי אדם אנכי, לזאת נוצרתי, ולחטן שלימות החברה ותקומתה מסגול ואז יגוע לו. לזאת טוב לתוך את הנער לסגול מנעוריו פניות רעים וילך שחוח תחת כבות רגלי מנחליו, אך בכל זאת ירחם המורה כי לב הנער לא יכול, לחטן לא יהיה רך הלבב, אך יתחזק בשחוק. ואחם האדם הפרטי יש לו ג"כ זכות למעני (מתנגדיהם רשבט) אשר החברה לא תוכל לקנות ממנו ולעשותו כבהמה, לדרוך על נחתי קטנותו, לסוס אותו כפרד תחת רגליהם. אך דרכי השמירה הזה, מבחוץ אולי ר"ל בחקוס אחר בחוקת הנהגת אדם באדם (תומנתנג מיט מענשן) כי היא מאמר יקר מאוד.

ההמשך בכרך הבא.

ד

דברי ימים

ספור דברי הימים והקרות להרומיים

(ההמשך מד' לו)

חשפת נערות בנות עם זאביני

כל מנחת רחמולום היתה מיד לקרי הוסדו את מחלכתו החדשה, להרגות את יוסבי הטיר, ולתכלית הזאת יסד בגנבת קלפיטאליום מקלט לכל הגחלטים בכבת חיוב עין, ולכל המתחוכים בתוסבי טיר לחרת או לעבדים הנברחים מאת אדוניהם. סם נתן להם מקום לסבת, ובטוח הוסם להגן בעדם כל ימי היותם בחקלט הזה, ובדבר הזה התעצמו הנסים רבים, ויום יום רבו יוסבי הטיר רק הנסים בחרו. ולחלוחת הקטרון הזה, שלחו הנסיכים מלחמים, לכל כל הטריס אשר סביבותיהם לאמר: תנו לנו מנחותיכם לנסים, ולא יחסו להם. ויבוא קוסם לאחר: תרבה היא לנו להתחתן את הנסים בחכם. ויתכללו חנסי רומא לקחת להם נסים בחזקה או בערמה, תחת אשר לא יקותו לתת קותן להם בנחם הפלה.

וימי רחמולוס ויקראו יום מועד בארץ לכבוד נעכטון מלך היס*) ויאמר לעשות את החג הזה בשבעתים שנים, ובמיני שמח, אשר לא נראו מעולם בארץ. ויצוו ויעלו מכל הערים סביב עם רב אל אשר על שפת היס. מאנשי העיר צעירים, קרוסטומינוס, מנטעמנו ובפרט רבים מאנשי זאנינו. כלם בחו"ם ובשיחם ובנותיהם ושפם עמם. וילכו מאנשי רומא לקראתם, ויביאו אותם על גיתם, וירקוס את כל הדברים אשר תקנו בעירם הקטנה, ויתנה שים על דעתו, וייטב בעם, כי החליקו הרומים בשיחיהם וימשכו את לבם, ויהי כי החלו שבעתי הקרב, ויסבו סביב למעגל אשר בו לחמו השחקים, לרחות בשחק; ויקומו כל הגבורים בני רומא כאיש אחד, ויפלו על החרחים, ויבקעו את המון הרומים, ויסבכו להם נסיס למקפרס. ויכרתו האנשים מבית הנערות, ויסבכו וינוסו מנהליס על גיתם ועל מרכם.

ויהי

*) נעכטון היה בן זמטורנוס. ובאשר הסיר יוסיטער מאיו את הבגדי זמטורנוס מעל כסא המלכות, חלק עם שני מאיו נעכטון ובלוטוס את מחסלת העגל, ויהי הוא מלך השמים והארץ ומלאי כל המלואים, ויתן לנעכטון את מחסלת היס, ולבלוטוס את מחסלת התהום או הגהינם אשר שמה יגורו כל הנשמות לאחרי הפרדם מהגויה. ויצירו את נעכטון יושב על המרכבה, ולפניה חסורים מרנעה סוסים גדולים. ויהי האחת מיתר הרסן אשר בהן ינהג הסוסים, ויהי השני מוצג שלש השנים, אשר בו יניע הסוסים. ויהי הוא גלי היס. ולפי כי היס מחשלתו חזקה לעשות כל אשר יחפץ, בכל זאת יוסיטער שאיו חזק ממנו, ומחשלתו גדולה ממחשלת שאיו, וגם יעשה את כל אשר יחפץ או יטה עליו יוסיטער — כן מצאו מליני האומות מקדמוניהם.

ויהי כי דברו בני רומח על לב הנסיים, ותוחלה לשבת עמם. חולם לחנות המטופות תרה הדבר מאוד ויחרו לבקוש את הסרכים הזאת מאבסי רומח. ויהי כי קטנו בעיניהם, ולא עלו כל הטריס יחד על הטיר רומח להלחם עליה, וילכו מאבסי נעזינה וילחמו בה ברחשונה, ויכו לפני בני רומח. ורומולום המית את מלכם, ושמו מקרטן בחרב, ויסר את נגדיו ואת הסריון אשר עליו ויקח ויבא תוסם לפניו כל העם הטירה. ויעל אל"כ על גבעת קפיטחלינום, ויקלה תוסם שם בהלה הנקדם לחלילים, ויקדש במקום הזה לזכרון התשועה היכל להחליל יופיטר *).

אל"כ בחו עם חנטשחנלטי, ויעש להם רחמולום כאשר עשה לאבסי נעזינה, וילכד את עירם, ויבקשו מאתו להחיות את נפשם, ולהתאחד תוסם עם ארץ הרומים, גם אבסי קריסטומונום

---

*) יופיטר היה כאשר אמרנו בבר, אבל היונים והרומים אלהי כל החלילים לו הכח והממשלה על הסחים, על האדם ועל כל תבל ומלואה. תוסו נייחו: רקשו מכתר בעטרה וגופו מעטף בשמלה, תאר פניו נורא מאוד, קולות רקשו ותקו התלתלים שחורות. בידו האחת שבט המלכות, ובשניה חצי אם, שם ירמית את כל הקמים נגדו, ובשם הכו את הנפילים הגורחים (גיגאנטן) ויגל עליהם את ההר הגדול עטנא. אשר בתי זיליטען ועוד הרים עשנים גדולים אשר על פני הים, וכן הוא יושב על כסא מלכותו ועל צדו הנשר מלך העופות. גם נייחו תותו רכב על העגלה ולפניה ארבעה סוסים קלי המרוץ ותחת פעמי מרכבותיו השכיבים ארבה הנפילים הגדולים הנזכרים, כשהים את רשעיהם נגד החליל וזרקים בכח חמין וחזק מגנים גדולות ועצים גדולים עליו, והוא קלע עליהם את חצני תלי ואת הרעמים.

קריסטוסוגוס אלו ויצרו בו מלחמה. וילכד בם אתם ואת מרגם כאשר עשה לאנשי קונסטאנטי. אחרי הלכד את שלם הערים סלה הדריך את גבול הארץ, ואת ממשלת רומי הגדיל מאוד. ויהי כאשר כבש רחמולום את שלם הערים המכריס, ויגזור גם עם. אחריו מהעיר קורטס, אשר היו גדולים ועשירים מהרשומים, ובראשם טאציוס מלכם ויכבשו את האחזות אשר בגבעת פאלאטינוס, ויכו גם את חיל רומי עמם אחר כעם. וירץ רומולום כי נמג לב אנשיו וכי לא יוכל לעמוד נגד קוויריטס וילך לו מאוד. וידר כדר לבנות עוד היכל להאליל יופיטר במקום אשר נלחמו מהקוויריטס, אם יחזיק האליל ויתן לב הרומים אך הכעם, וידבר על לב אנשיו, וילחץ גם הוא גדוד אחד מגבורי הקוויריטס הקרוב אליו ויסגרו אחור. ויכול הוא ושליטו דין מלוכה אשר בידו. בכל זאת לא נלח רחמולום את כל הקוויריטס כי חזקו ממנו. ויהי כי קרבו לחדש המערכה ולהלחם וירקו הרומים מאוד ויתם לבם, כי כבל פחד יחדיו עליהם; ויגזרו הנשים אשר חטפו להם הרומים מעם יחדיו, ותעמדנה בין שני הקהלים, ויצעקו ויבקשו מאנותיהן לבל ימיתו את בעליהן למען לא תהיינה אלמנות, ומבעליהן לבל יהרגו את אחותיהן כן תהיינה ליתומים. ויהי לבב הנשים, ויכמרו רחמי אחיהן על נותיהם, ויעשו ברית שלום עם הרומים, ויתנו ביניהם כי מהיום ההוא והלאה, שני העמים האלו יהיו לעם אחד, ויקראו את שם עירם רומא קוויריטן מהעיר קורטס אשר להזקיניו; והמלך טאציוס ימלוך גם על הרומים עם רחמולום, ומאה נשים מאצילי עם יחיו יתחברו עם הנשיאים (זענאטן) ויהי כן.

וירחיבו את העיר רומא, ותהי גבעת פאלאטינוס להרומים ומאתי יחיו בגבעת קאפיטאליוס, בגבעת

צנעת קוראינאלי. והעתק אשר בין שתי הנצבות האלו היה מקום ועד לכל העם, וזה היה אח"כ הסוף הידוע בעם 5אדום. והנה אחרי אשר התאחדו שני העמים, ויהיו לעם אחד, אל יפלא בעיניך קורת קהילתינו, אם תמצא עתה בעיר רומא, עשרים אנשי אחרי הכנותם, (3026) שבעה ואחדים אלף איש שלמי חרב עתה אשר היו לפני זה רק שלשת אלפים ושלש מאות איש.

(ההמשך בברך הבא)

שמואל עהרנבערגר.

מכתמים

לבבי ישמעאל

בלתי שחות שכר צוה חוזכם
ראו זה רעה גגד פניכם
אם בשירים כל תשתו יין
משיבי זמר בקרבכם אין.

ל..... ביום התונתו

במה אברכך היום יום אפרין
יום גילך היום גם לבי שמח —
בן־נון צוה: דום שמש בגבעון
ומשה יתחנן —: עמוד ירח.

משה בן־ישראל מבית לוי לנדא